

Denken, vreugde, liefde

Colofon

ISBN: 978 94 6365 705 1

1e druk 2024

© 2024, Hein-Anton van der Heijden

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Schilderij omslag: Theo van Doesburg,

Contra-Compositie xvi (uitsnede)

Foto auteur: Ineke Overtoom

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Denken, vreugde, liefde

Roman

Hein-Anton van der Heijden

Eerdere romans van Hein-Anton van der Heijden

De zomer van Godard (2010)

Winterkwartet (2014)

Waar ze was (2017)

Reis naar Brabant (2022)

Twee koffers (2023)

Inhoud

I. (2018) Hoop	9
1. Droogte (Evi)	11
2. Woede (Miko)	30
3. De toren van Won Yip (Evi)	53
4. Schizofrenie omdat het moet (Miko)	70
5. Waterland (Evi)	85
6. Carnaval der dieren (Miko)	112
De schrijver	125
2. (2023) Rouw	145
7. Het einde van de wereld (Evi)	147
8. Vrij man (Miko)	163
9. Harde feiten (Evi)	184
10. Geen acteur (Miko)	201
11. Klimaatwanhoop (Evi)	227
12. Amerika (Miko)	247
Verantwoording	267

I. (2018) Hoop

1. Droogte (Evi)

De belangrijkste dingen overkomen je altijd vanzelf. Je hebt er niets bijzonders voor gedaan en je rekende er ook helemaal niet op, want zoals zo vaak was je met je gedachten ergens anders.

Al bijna twintig minuten zit Evi Ericson te wachten op haar Tinderdate. Het is een lauwe vrijdagavond aan het begin van de zomer. Zo'n avond met waterfietsende toeristen, flessen rosé in koelers met tinkelende ijsblokjes, en het carillon van de Westertoren dat maar door blijft jengelen. Bij het huis waar ooit Anne Frank woonde wacht, zoals elke dag, een ontmoedigend lange rij ontmoedigend blanke buitenlanders om zich te vergapen aan het totaal oninteressante, maar daardoor misschien nóg meer tot de verbeelding sprekende interieur van een vooroorlogs woon-bedrijfspan.

Het café aan de gracht is leeg, en dat geldt, stelt ze chagrijnig vast, ook voor de batterij van haar telefoon. Echt irritant, want nu kan ze niet checken of ze wel op de juiste plek zit. Hoewel ze van huis uit behoorlijk goed georganiseerd is en, in elk geval logistiek gezien, zeker van zichzelf (*composed* noemde Charley dat altijd), begint ze nu toch te twijfelen. Goede tijd verkeerde plaats? Verkeerde tijd goede plaats? Het is haar allebei wel eens overkomen. Hoewel het meest waarschijnlijke is dat niet zij maar haar afspraak zich heeft vergist, daar heeft ze de meeste ervaring mee.

De naam van haar date is Harm. Niet echt een hippe naam, en anders dan de meesten had hij voor zijn profielfoto ook geen enkele moeite gedaan zijn gezicht in een, desnoods geforceerde, grijns te plooiën. Toch was ze juist dáárop gevallen: een man die ernstig voor zich uit keek met een degelijke voornaam, en ook

nog eens een ronduit *cool* beroep. Hoewel het haar, eerlijk gezegd, niet echt duidelijk werd wat zijn werk dan precies inhield. Iets met *kunstmatige intelligentie*, dat was het enige wat ze er met zekerheid over kon zeggen. Maar intussen is hij wel *reëel dom* genoeg om haar nu al meer dan een kwartier te laten wachten.

Niet dat Evi veel verwacht van deze date. Behalve serieus, slim en, toegegeven, op het eerste oog een topstuk om te zien, is Harm bijna twee jaar ouder dan zijzelf. Hij is net als zij een keer naar *Burning Man* geweest, houdt van lezen en is, dat schreef hij tenminste, ook nog eens een uitgesproken individualist. Allemaal plussen, maar wat zegt het? Voor hetzelfde geld is serieus bij hem gelijk aan dodelijk saai, slim niets anders dan *nerdy*, en heeft hij het soort aantrekkelijke gezicht en lijf waar je ook weer heel snel op bent uitgekeken. En leest hij, dat zie je wel vaker bij autisten die zich voordoen als individualist, alleen maar sciencefiction.

Maar wat moet ze dan? Vijf maanden lang is ze haar huis nauwelijks uitgekomen omdat haar masterscriptie nu echt af moest, en al die tijd heeft haar sociale leven op het laagst mogelijke waakvlammetje gestaan. Lezen, schrijven, eten, slapen; dat zijn de vier stokken van de tent waar ze de laatste maanden in heeft gebivakkeerd. En nu haar scriptie eenmaal af is en beoordeeld (met een 9 nog wel; meer dan genoeg voor een *cum*), lijkt het of ze met alles weer van voren af aan moet beginnen.

Met wonen. Nu haar studie eindelijk achter de rug is moet ze haar studentenkamer aan de smalle gracht waar ze zo lang heeft gewoond binnen drie maanden ontruimen. Op zich geen ramp: in het huis wonen verder alleen nog maar tweede- en derdejaars die van een andere planeet lijken te komen, een hemellichaam

met alleen maar stof en stenen, en die bovendien van de keuken met de dag een grotere zooi maken. Alleen: waar moet ze heen in een stad waar je alleen nog iets kunt vinden als je zelf, of je ouders, bulkt van het geld?

Met haar levensonderhoud en, belangrijker nog, het doel van haar bestaan. Van gedichten schrijven alleen kun je niet leven, zoveel is duidelijk, maar de grote vraag is wie er zit te wachten op een filosoof die is afgestudeerd met een scriptie over *Onverschilligheid en betrokkenheid in het werk van vier westerse denkers*. Die vraag is tot nu toe door niemand beantwoord.

Haar scriptiebegeleider had in zijn afstudeerpraatje behoorlijk op staan scheppen over de promotieplaats die zij volgens hem beslist verdiende. Maar, voegde hij daar meteen aan toe, door de nieuwe, zoveelste bezuinigingsronde kon dat wel eens heel lang gaan duren.

Ze heeft, een maand voor haar afstuderen al, gereageerd op een advertentie van de overheid voor een functie waarin *het vermogen om op academisch niveau te denken* belangrijker was dan specialistische vakkennis. Maar toen ze na zes weken nog steeds niets had gehoord en dus maar eens ging bellen, vertelde de van vriendelijkheid overlopende secretaris dat er bijna negenhonderd brieven waren binnengekomen, en dat ze zich dus maar niet te veel illusies moest maken.

Het enige ijzertje dat ze nu nog in het vuur heeft, is een aanstelling als leraar filosofie voor twaalf uur op een lyceum in Haarlem. Met de trein ben je daar binnen een kwartier, dus heeft ze ook op die advertentie gereageerd. Maar tot nu toe checkt ze elke dag tevergeefs haar mailbox.

Behalve met wonen en werken moet er ook met haar sociale

leven dringend iets gebeuren. Oké, aan haar netwerk van vriendinnen en vrienden mankeert niets, maar de kwestie is hoe vaak ze die vanaf nu zal zien, en hoe roestvrij het contact zal blijven.

Lara, studiegenote en beste vriendin, is een jaar geleden afgestudeerd met een scriptie over *Kunst voorbij de representatie*, en is haar vriendje gevolgd naar Maastricht toen die daar een baan kreeg bij een advocatenkantoor en meteen idioot veel ging verdienen. Zelf heeft Lara het in dat jaar niet verder gebracht dan een reeks freelance klussen voor een uitgeverij, waar ze wel veel van haar filosofische kennis in kwijt kan, maar die uiteindelijk niet beter betalen dan een krantenwijkje. Ze werkt vanuit haar eengezinswoning in een Maastrichtse nieuwbouwuurt die *Heer* heet, Evi heeft twee keer bij haar geloged, en hoewel Lara's werkkamer alleen al meer vierkante meters beslaat dan Evi's hele woning en je vanuit haar huis binnen tien minuten midden tussen de heuvels bent, vloog de beklemmende sfeer van de stille straten haar al snel naar de keel.

Voor haar andere vrienden en vriendinnen uit de eerste cirkel geldt eenzelfde soort verhaal. Geertje, die ze nog kent van haar Utrechtse middelbare school en die daarna industrieel ontwerpen heeft gestudeerd, is een jaar op wereldreis. De ene week stuurt ze foto's van een trektocht door de Chileense bergen, een andere keer ligt ze op een paradijselijk Thais strand, en in haar laatste app staat ze breed grijnzend tussen een groepje zongebruinde surfers aan de zuidkust van Australië. Maar hoe het nu écht met haar gaat?

Hilbert, met wie ze in haar eerste jaar kort iets had – hij was haar eerste vriendje maar werd haar beste vriend – besteedt tegenwoordig al zijn tijd aan het adviesbureau dat hij na zijn afstu-

deren met een paar anderen heeft opgericht. Maar hij is wel de enige die ze tijdens haar scriptie is blijven zien. Hij kookte elke week wel een keer voor haar, en hij had haar aangemoedigd en gesteund toen ze na drie weken opeens geen letter meer op papier kreeg, en van de ene dag op de andere van onderwerp was veranderd.

En dan is er nog Charley. Engelse Charley, haar jarenlange stapvriendin, die tot haar eigen verbazing plotseling verliefd was geworden op een vrouw, even blond en *cockney* als zijzelf. En die ze sindsdien nog maar zelden spreekt.

De enige werkelijk stabiele kracht in haar leven zijn haar ouders. Haar vader, Staes, sociaal wetenschapper, politiek geëngageerd, zijn hele leven aan de uni gewerkt maar nu sinds anderhalf jaar met pensioen. Sindsdien schrijft hij stukjes voor Wikipedia over honderd verschillende onderwerpen. Maar vooral besteedt hij veel tijd aan artikelen voor de opiniepagina's van de twee kranten die hij al sinds zijn studentenjaren leest. Maar daarvan is er tot nu toe pas een handvol echt geplaatst; te grondig, te genuanceerd, of juist te uitgesproken, is vaak het commentaar. Maar dat kan hem weinig schelen; lezen, nadenken en schrijven zijn voor hem belangrijker dan met zijn naam en foto'tje in de krant komen, en elke keer als Evi hem ziet valt haar op hoe relaxed hij is vergeleken met vroeger. En hoe gretig hij geniet van zijn nieuwe vrijheid.

Evi's moeder, Hanneke, heeft net als haar vader haar hele leven op dezelfde plek gewerkt, in dit geval een middelbare school op tien minuten fietsen van hun huis. Daar was ze docent Nederlands. Na haar studie heeft ze een tijdlang de redactie gevoerd van een radicaalfeministisch tijdschrift, en net als bij haar

vader klopt haar politieke hart nog steeds een flink stuk links van het midden. Ze is verslaafd aan lezen, verstouwt minimaal twee romans per week, en schrijft daarover piepkleine recensies voor de landelijke bibliotheekcentrale.

Haar ouders kennen elkaar uit hun studentenjaren, zien nog steeds veel mensen uit die tijd, maar anders dan de meeste van hun leeftijdgenoten zijn ze nooit cynisch geworden. Ze staan op een haast ontroerende manier open voor alles wat jong is en nieuw, of het nu gaat om diversiteit, vloggers of experimenteel theater. En ze zijn vooral ook heel benieuwd wat zij daar allemaal van vindt.

Elke keer als Evi bij haar ouders komt, heeft ze het gevoel thuis te komen in een tijd die intussen al haast geschiedenis is. Een herinnering aan *het gouden tijdperk*, zoals zij de drie decennia na de oorlog vaak noemen. Twee levens die nu voor driekwart zijn verstreken zonder sleets te zijn, maar voor haar tegelijk onbereikbaar ver weg. Twee geslaagde carrières. Twee weldenkende én emotioneel betrokken mensen, die nog steeds naar elkaar luisteren, de ander laten uitpraten. Twee levens opgezet en uitgevoerd als een betekenisvol project. Twee puike pensioenen. Een huis in een jaren-dertigbuurt met alleen maar witte mensen, dat intussen driekwart miljoen waard is. Té perfect bijna, zeker als je je realiseert dat ze ook fysiek nog weinig mankeren. En het zou haar zelfs niet verbazen als ze nog steeds goeie seks hebben.

En dat laatste is nu juist wat zijzelf zo mist sinds ze aan haar scriptie begon. Niet dat ze daarvóór het ene na het andere Amsterdamse bed heeft uitgeprobeerd; ze is altijd terughoudend geweest en *hard to get*, dat ligt nu eenmaal in haar aard, dat had haar moeder ook. Maar met de paar vriendjes die ze had was

het goed geweest, ook al was er nooit echt een vonk overgeslagen, een vonk die haar lijf in lichterlaaie zette. Maar het was toch vooral hun gebrek aan uitdagendheid, aan diepgang en werkelijk gedeelde belangstelling die haar dwong al snel een eind te maken aan de drie verhoudingen ('verhoudinkjes' noemt ze het zelf liever, en zelfs dat is een te groot woord).

Dat ze nu zit te wachten op een Tinderdate is, welbeschouwd, behoorlijk weird. Niet voor niets heeft ze al vanaf het begin een diepe intuïtieve én emotionele afkeer van de digitale vleesmarkt die bijna al haar vrienden en bekenden zonder partner tegenwoordig met griezelige regelmaat bezoeken. Omdat ze zich allemaal hebben laten inpeperen dat je je toekomst in eigen hand moet nemen. Dat je de makelaar bent van je eigen leven, en dus niet afwachten moet maar handelen. Dat je maar één keer jong bent. Maar ze moet toegeven: nood breekt wet, zelfs voor haar, zeker aan het begin van de zomer na vijf maanden van onthouding. En met Harm zou die breuk wel eens heel genietbaar kunnen uitpakken. Maar dan moet hij wel binnen vijf minuten komen opdagen, anders is ze weg.

En dan heb je nog de wereld. In de maanden dat ze aan haar scriptie werkte heeft ze veel slordiger dan normaal de krant gelezen (ze is in haar huis de enige die überhaupt nog kranten leest), maar nu ze weer tijd heeft komt het leven op aarde anno 2018 haar behoorlijk onherkenbaar voor.

In Amerika is een president aan de macht gekomen wiens woorden en daden zo bizar zijn dat ze in het begin weigerde ook maar iets over hem te lezen; hij zou toch wel weer snel worden afgezet ... In Rusland, India en Turkije, maar ook in landen een stuk dichterbij, vegen populistische leiders hun kont af met

democratie, mensenrechten en nog veel meer waarvan ze altijd dacht dat het onaantastbaar was, en daar kan ze behoorlijk depri van worden. En dan heb je nog de grote wereldproblemen – migranten, smeltende ijskappen, de macht van Google en Amazon – waar wel veel over wordt geschreven en gepraat, maar waar je weinig concreets aan kan doen. Waar je je alleen maar dof door gaat voelen; dof en machteloos.

De deur van het café gaat open en er komt een meisje binnen: zwart haar, rode sneakers, iets ouder dan zijzelf schat ze. Ze kijkt om zich heen, kiest een tafeltje in een hoek, en bestelt een biertje. Terwijl dat wordt gebracht haalt ze haar laptop en lader tevoorschijn. Voordat ze die in het stopcontact steekt glimlacht ze naar haar. Als Evi de oplader ziet aarzelt ze even, maar dan pakt ze haar glas en loopt naar de tafel van het meisje.

‘Hoi. Mag ik je oplader straks even lenen? Mijn telefoon is leeg en ik zit op iemand te wachten.’

‘Neem hem meteen maar. Ik wilde een paar mailtjes beantwoorden maar op vrijdagavond leest toch niemand zijn mail. Kom je hier vaker?’ Het meisje heeft een lichtbruine huid. Turkije? Iran?

‘Ik heb met iemand afgesproken die blijkbaar iets beters te doen heeft.’

‘Vervelend voor je.’ Ze klinkt alsof ze het echt vervelend vindt.

‘Zeg dat wel. En dat terwijl ik wachten juist zo haat.’

‘Heb je het zo druk dan?’ Ze heeft een aangenaam lage stem.

‘Nou nee, eigenlijk helemaal niet. Ik heb juist meer tijd dan ooit.’

‘O? Toch geen burn-out of zo?’

‘Ik ben net afgestudeerd maar ik heb nog geen werk. Een soort niemandsland of zo. Een tussentijd.’

‘Mooi woord, tussentijd; een jaar geleden had ik dat ook. Verwarrend, je weet even helemaal niet waar je aan toe bent.’ Het meisje spreekt accentloos Nederlands; hoelang zou ze al hier zijn?

‘Wat heb je dan gestudeerd?’

‘Niet meteen hard weglopen hoor: rurale sociologie. Zegt je dat iets?’ Het meisje kijkt haar afwachtend aan.

‘Niet echt; kun je dat in Amsterdam doen?’

Rurale sociologie; in de verte heeft het wel iets poëtisch, het leven op het platteland. Maar het klinkt toch vooral ouderwets; spannende dingen gebeuren toch juist in steden?

‘In Amsterdam? Nee hoor, ik heb vijf jaar in Wageningen gewoond. Ik ben pas sinds een paar maanden hier.’

‘Wageningen. Daar ben ik nog nooit geweest.’

‘Je hebt niet veel gemist. Hoewel je er wel een stuk dichterbij de natuur bent.’ Het meisje heeft zachte ogen.

‘Je bent van oorsprong geen Nederlandse, hè?’

‘Ja, nee; oorspronkelijk kom ik uit Syrië. Maar ik woon hier al haast mijn hele leven; mijn ouders zijn 25 jaar geleden naar Europa gevlucht. Ik heet trouwens Fidan.’

‘Evi. Goh, dat moet best bijzonder voor je zijn, al die vluchtelingen uit Syrië de laatste jaren.’

‘Bijzonder, dat kun je wel zeggen ja. Maar ook weer niet onverwacht; ze onderstrepen alleen maar de conclusie van mijn scriptie.’ Ze zegt het zelfbewust, maar tegelijk zonder enige arrogantie. Evi mág haar, dat weet ze nu al.

‘De conclusie van je scriptie?’

‘Mijn afstudeerproject ging over de grote droogte in Syrië. Of beter, over wat er daarna gebeurde. Het noorden van Syrië was

altijd de graanschuur van het land, maar door die droogte stortte de landbouw helemaal in. Met rurale sociologie onderzoek je dat soort dingen. Zal ik verder vertellen?’

Evi knikt, al is het alleen maar omdat ze niet onaardig wil overkomen. Is dat nu wat ze omgekeerde discriminatie noemen?

‘Vier jaar lang viel er geen druppel regen, en daardoor hadden de meeste boeren al snel geen schijn van kans meer. Ze vluchtten met hun families naar de steden. Die waren toch al overvol, en de president stak geen poot uit. Het gevolg ken je: steeds meer spanning, steeds meer conflicten, en op een bepaald moment sloeg de vlam in de pan. Dat was het begin van de oorlog, en daardoor moesten uiteindelijk een paar miljoen mensen naar het buitenland vluchten. En een heleboel van die vluchtelingen zijn nu dus hier.’ De verontwaardiging is in Fidans ogen te lezen.

‘Dus die oorlog kwam eigenlijk door de droogte? Dat heb ik me nooit gerealiseerd.’

‘De meeste mensen realiseren zich dat niet. Het heeft te maken met grote lijnen, een structureel verhaal en daar hebben de media in Nederland het niet zo op. De meeste tenminste. Die interviewen liever zielige individuele vluchtelingen.’ Ze zegt het alsof ze zich er allang bij heeft neergelegd. Toch klinkt ze niet verbitterd.

‘Nee, dat blijkt.’ Evi’s aandacht is gewekt; dit gaát ergens over.

‘Weet je trouwens waar die droogte door kwam?’

‘Geen idee; in het Midden-Oosten is het toch altijd warm en droog?’

‘Dat denken veel mensen. Maar in het noorden van Syrië viel vroeger juist veel regen, het wordt niet voor niets de vruchtbare halve maan genoemd.’